

kaip įpatiškai sakoma, „dėl stokos studerūtu vyrų, kur lietuvišką kalbą moka.“ Bene iš tos pacios priežasties ir Piktupėnūse rubinūvys, pravarde Valentynas Heidemann'as, tapė kunigu.

Kaip toli praėjusiam šimtmečiui rubežei lietuviškosios kalbos nusitraukė, galime iš to matyti, kad tu kartu Nordenburg'io mėselyje (Gerdamos štrityje) taip lietuviškai kaip ir lenkiškai kozonį apšakė. Toltai tapė tik 1802 m., mirus Mellaukiūse gimusiam kunigui Jokubai Jerošui, per karališką etato ministeriją pakelta (Reza, presbyterologija, Karaliauczius 1834). — Bažnyčioms, kurių ne vien lietuviškai, bet ir lenkiškai bei vokiškai mišia laikoma buvo, Arnulto presbyterologija (žiūrėk viršuje) vadina Dūbininkus, Klešowius, Žabynus, Dambraukus, toliaus ir Galdapės miestą. Minėtieji kiemai (lenkiškai vadinami: Kleščewo, Żabin, Dąbrowka) gul Darkiemio ir Galdapės štrityje. Žabynūse trijų kalbų dėlei uždėtoji kunigija 1817 m. vėl tapė išnaikinta. Dambraukūse šendien jau pažinties lietuviškos kalbos dėl priėmimo kunigo vietos nebėra reikalinga. — Zion teesie tūjaus paminėta, kad Gawaicziū parapijoje šale Galdapės tik vos keli, Gericziū parapijoje prie Stalupėnu pagal vieną pridavimą dar tik 150, pagal kitą dar tik 60 Lietuvininkų tūq.*) Greitasis nykimas (arba naikinimas) lietuviškosios kalbos anūse kampūse tur tožną jos prietelių staudulingai užgauti. Bėdžei Lietuvininkai ten gyvena be jokio dvasiško maišto prigimtoje kalboje, be jokio susinešimo su broleis aplink Tilžę, ir nei žinote nežino, kad lietuviški laikrašėžei išeina.

Karaliaucziūje pirma buvo įpatišta lietuviška bažnyčia šv. Elžbetos. Pastutinei kunigai buvo Jonas Epraimas Janzonas (nuėjo į Tolminkiemius), Jonas Liudvikis Engewald'as (iš Pskėsiū prie Stalupėnu, nuėjo į Didlakius) ir Dangėlas Thiesen'as. Šitas ējo, wietai 1807 m. išnaikintai tapus, į Dūbininkus. Bažnyčios butas, kuriai, kaip Reza sawo presbyterologijoje apgailedamas sako, „kapiniū ir šėip kitokiū dywimū paminėtu gana daug turėjo“, tapė į žalnerišką korawonės butą permaintytas (!!!) ir garnizunos kunigui iš Friedrichsburg'io uždūta, kelis kartus per metą lietuviškas mišes laikyti ir, Lietuvininkams šventos wecziarės prašant,

*) Mums rodosi, tai tošiai pat pridavimas bus, kaip ir liet. raštu draugyste minėtasis.

Mochna ir dukė.

Pagal Wichert'a.

3]

(Priemazga.)

Jis sakėsi turįs kelis tukstanczius doleriu ir norįs mathyti, ar „jis dėl sawės nėšo neras“. Bet jis nesistubino; jis berods buvęs gspadoriumi, bet geriausiai jam tūq buti nepriristū ir sėdėti prie knigu. Jis tarėsi sawo wiengencziams dar kaip nors padaryti kę gero.

Buvo wafara, kad jis atėjo. Klėtis tūmet stowėjo tūščia, nės jamai buvo suwartoti. Jš lauko po lapiniū stogu palipęs kelis trepus augstyn, įeini į gražią stubą su baltomis medinėmis sienomis, ir ji buvo šwieši, kad durys stowėjo atwiros. Urte pastatė ten lową Jonui Kalwaicziūi, inėšė mažą stalelį ir krašę ir prašę, kad jis ten gywentū, kolei jam tinka. Jei rodėsi, kad taip priklauso pagal gentyšę.

Jš pradziūs Jonas buvo šnekežes, kad jis keta toliaus apšiwalgyti tame kampe; bet pastūi taip nebešnekežo. Jo stubuteje buvo gana wėsi; jau anksti prieš pietus priebucziū šėšelis frito ant duriu; tūmet jis galejo sėdėti ant lipinės (trepū) ir žiūrėti į burį wištu waišėzjoancziū po namu langais, kasinejancziū žemę arba jiešėkancziū pawėšio nū saulės faitros apaczioje beždu.

su šeis juju kalboje parendo šwentingą laikyti. — Randangi wiršuje Tolminkiemius priminiau, tai ezion tūjaus pridursiu, kad bažnyčioms, kur Lietuwininkū giesmininkas Dūnelaitis gyweno ir mirė, šendien lietuviškoji kalba kunigui jau nebėra reikalinga!!!

Kunigas Kristjonas Lowynas, gimęs Barstein'e, miręs Naujojoje 1783 m., yra Hasselberg'io pamokininkū apie užaugininkū waišu ir Hollaz'o ewangelišką malonės dawadę į lietuvišką kalbą perguldęs ir spauzdinęs (Reza, presbyterologija).
Lenkiškas Lietuwininkū prietelius.

Apie arkliū augininką.

(Pabaiga.)

Netwirtą žiemą gali augti kumelį taip pat kaip ir trečią žiemą; bet jeigu gerai auginai jį iki šio laiko, jeigu turi jau suaugusį arkliū, gali šerti jį abrakū ir pamazi kinkyti į plešę. Tūmet nereikia laikyti arkliū twarte ant kietū grindū, nės įgaus sustyrusias, o jeigu kaip, ir kreiwias tojas. Kol arklys dar auga, reikia jam minkštai pakratyti.

Ant galo primįsiū dar wieną dalyką. Nekuriems rodosi, jog nereikia kumelius walyti. Kumelėi tur wįsados ant sturos tiek dulkiū ir wįsotio baurumo, kad nekartais ir plaukai per tai šlenka. Jut tas baurumas, o ant galo ir utėšes negal eiti kumeliams ant šweikatos. Kaip kitiems gywūliams, taip ir arkliūi walumas pridūda šweikatą ir gražumą, dėl to tai kumelius reikia walyti, kad ir recziūs, ne kaip suaugusius arklius.

VIII. Apšiejimas su suaugusiais arkliū darbo laike.

Jauną arkliū reikia pratyti prie darbo palengwa. Bentku metu arklys jau gerai užaugęs ir tur walioti darbą. Prie widutinio namū darbo ant dienos užtenka dwiejū macziū awižu arba pusantro macziūs rugiū, ar pusantro macziūs miežiniū pradū, ar wieno macziūs žiūtu, — primaišant dešimt swaru ašelio ir pridėbant 10 swaru šieno. Ne darbe arklys gal pasišotyti su mažiaus abrakū, per sunkius darbus reikia ir pridėti. — Paprastai dūda arkliams šieno ir primaišo ašelio be jokio šaiko ir dawado, prie tokio neapšiejimo susipustyja daug pašaro ir arkliūi ant to negerai išeina. Bernai primaišę į abrakū daug ašelio werczia į rindę; arklys tai išknaiso, dalį išmeta, dalį palieta ir alkana. Už tai geriaus dūti abrakū šnuškū ir ne po daug,

o tankei. Jš šieną atšwerdamas daug ilgiaus užteksi wįsai arklio neapgaudamas, nės tada jis cžystai išeis ir nebaršys saw po koju. — Wajarę atšwanda arkliams žaliū dobilū ir wīsiū, kurie tur buti kasdien naujai piaujami ir gulėti pawėšyje. Žali dobilai ir wīsei, gulėdami krutoje ant saulės labai greitai susunta ir neina arkliū ant šweikatos. — Mainant sawę pašarą į žalię, reikia iš pradziūs maišyti žalię pašarą su sawiū šieniū, iki arklei įpras, nės šėip gal jie išpuiti. Brie sunkaus darbo arklei negal pasišotyti wienū žaliū pašaru, jūs reikia padrutyti šiek tiek abrakū. Roputės šweikiau suaugusiams arkliams, ne kaip jauniems, nės jos nusilpnina jauną pilwą. Dwilika swaru ropucziū atstoja 2 macziū awižu, o prie to dar reikia dūti šieno daugiaus, ne kaip prie abrakū. Roputes reikia numazgoti, sukawoti ir sumaišyti su ašeliū. Jeigu prie ropucziū nedūsi nei jokio abrakū, tai turi dūti ant keturiū arkliū nors 2 macziū pradū; tūs pradus reikia užmaišyti į wandeniū ir tūmi aplaišyti ašeliū su rupotėmis. Dūdamas arkliū ropucziū per wiršų gali jį mubaigti, nės tada gal jis išpuiti ir per tai lengwei gal arklys galą gauti.

Ant išmintingo šerimo arkliū daug pareina. Rinda tur buti wįsados išwalyta. Wandens tur gauti arklei, kiek nor. Kasdien arklei tur buti walomi, nės ant to guldosi šweikata ir apkumamas arklio. Twartas tur buti augštas ir šwiešus. Arkliams darbininkams reikia tankei ir sawsai pakrėsti, idant galėtu minkštai gulėti ir stowėti. Atsiminkime dar, kad sawsus dobilus ir wīsius geriaus pawersti į pašarą galwįjams ir awims, ne kaip arkliams; piwos šienas arkliams šweikaušias.

IX. Graudenimai arkliū šweikatos užlaikymui.

Geriaus išlaikyti arkliū šweikū, ne kaip pastūi jį gydyti; už tai pagraudenimai nėšo nelerka. ~~Stovāt ucttamas sawawosto, ne sawteliūsiū šieno,~~ nės iš to randasi pažandės, geležinės, ašiu ligos ir kitos. Prižiūrēt, tad arklei turėtu šweikū, nesuterštą wandeniū; geras wandū atstoja ketvirtą dalį abrakū. Sušilusiams arkliams nedūk stowėti ant wėjo; nedūk taip jau wandens, iki neatwės, o jei ne galima, tai padūk pirma pawilgītą wandeniū šieną, ar drėgno abrakū, o pastūi gali jį palengwa girdyti wandeniū, kol nor. — Pridabot, kad bernai nemuštū arklius lazdomis ir nespardytū į papilwę, nės tošiai apšiejimas šenkia arkliūi ir jis

Balti ir melšwi karweliū burkawo ant laktoš, kuri buvo iškišta pro langelį namū stogino. Keli žingsnei buvo tiktai į darželį, į kuriū buvo ir klėtis trimis rušėmis įstatyta. Prie pat warteliū stowėjo liepos medis, kurio žiedai dabar škanai kwepežo. Toliaus paštaketyje augo baltliemenei beržai ir turėjo nū wiršaus nuleidę sawo gražias šakutes su smulkeis drebančiais lapelais kaip kokią užfabą. Antrapus klėtis wyniojosi augstyn aplink ne wienaiš įšmeigtus kulus apwynci ir jau prigriebė stogą. Toliaus stowėjo keli waišiu medžei, pagal takelį lyšėje žydėjo pinawijos, o lelijos, agūnos ir saulegrąžei labai užtiko. Kiti warteliū ējo į baltytuwę (baltinimo daržą), kuri buvo nūšlūdni ant upelio link. Widuryje upelio stowėjo baczka, o ant jos nū wieno krašto iki kito buvo padėtas lieptas. Antroje pusėje nebebuwo takelio. Ant wejos žydėjo baltos sriawžolės ir mėlini bei tamšei raudoni kankalikai, o stangus kelmas erketroziū jūs wįsus peraugo. Jonui Kalwaicziūi tarytum wišiškai patiko sėdint ant šūkelio po liepos žiūrėti į bites, kuriū du awižiū, iš šiandū nupintū, ne toli stowėjo; arba laukti kurwio, kūrš sferšai takelio žemę arę, arba wakarę ant blyškes gulėti pagal drobes, o rasi dar ir laistuwą pripildyti wandeniūi

iš upelio. Krutinės delmone mėliname jate jis turėjo knigutę, į kurią jis rašė kada ne kada šį tą su jūdpaiša. Taip jis mažai kę dirbo, jeigu tik waišėziodamas po kiemą šnekežo su wailais ir šenis ir skaitė žilwicziūs ir šulinius ar gaudru lizdus ant stogu. Taip apie jį šnekežo mergos pasitycziodamos iš to, kad jis atšitijos tarlei ilgai stowėdamas ant wietos žiūrėdavo į tohang. Jos jam atšilygino už tai, kad jis į jas nežiūrėjo.

Weikei pasirodė, kad jis priklauso prie maldininkū. Nedėdienėje jis jau anksti ējo į bažnyčią, kuri pusadynę toli buvo, nėšo newalges. Per mišes jis mažne be pertrufio klupojo, giedodo giesmes balšei ir žiūrėjo į kunigą laikanti mišias, tankei šypšiodamas, o kartais ir mažumą galwą linkcziodamas, kaip kad šis tas jam rodętušį ne taip wįsai ējant tiesa. Nū wiena šeno žmogaus jis ištyrė, ar žmonėms patinka šitas kunigas ir ar maldininkai laiko šurinkimus. Senis atšakė, kad maldininkū buwę daugiaus, kol buvo gywas kalwis Walenczius, kūrš priklausė prie prikeltuju. Buwo ten dar dwi moters, kurias kada ne kada taip jau dwasę paimanti; bet wiena iš ju gerianti šnapšą, o kita buwusi daug šliū kaltinta už mufriaudinką žandaro, taip kad kunigas

prapuldo wisą sawo smarkumą. Sweikam arkliai nerūt nei jokiu žolium. Szeriant sawo arklį swetimoje wietoje, nereikia tingėti, pirma rindą dailei išwalhti. Dr. Afakaitis.

Iš swetur.

Lenzija. Ne toli Waršawos wieno ufininko kaulė tapė pasiutusio šunies apipiauta. Szis nenoredamas kaulė papianti, į girę mugabenes pririso, noredamas matyti, kas bus. Czia wilkas atbėges kaulė supleše, kuri bene ir jam kur bus igrebusi. Wilkas taip pat pasiutus 10 žmonių šuronyje, o po tam daugumą naminiu galwiju. Į spitolę šeforei baimyjosi tolią daugybę rasi pasiusenczių žmonių priimti. Šeforei totrašawo į Parызą pas Pasteur'ą, kursai tam lygeis nūdais czepydamas tolius lizonis gydo. Pasteur'as liepė į Parызą atwažiuti; jis ir kelionės kaštas nepasiturintiems žadėjo uždešes. Pirm ne kol išwažawo, jau wienas waifinas siutimo liga susirgo, ir toliu budu kelionė susigaifino.

Inglijonija. Pagal nekurią aprokawimą Gladstones apatezizjawimas alkoolo (kaip tai brangreyno, pywo, wyno) treczią dalį wisų žemės mofesniu igabena.

— Walijos princas gawo pirm trumpo laiko gromatą, kurioje jam grunžta kad jis nedūdamas 20000 markių tapšes nužudytas; gromatos rašėjas priklaufas prie wienos slaptos draugystės, kurios mēris ēšas princą nužudyti. Jis ēšas ant to pasirtas, ale noris sawo ir princo gywastį czedyti, išdūdamas sawo draugkaltninkus ir toliu budu dowanojimą pelnydamas. Jei tūs pinigūs tam pasirtoje wietoje negausēs, tai princo gywasczio neczedyšes. Princas šitą gromatą gawēs ją atdawē pulicijai, kurai ir pasišefe klaftorij suimti.

Italija. Pawyjoje iš uredo atstatytas ir ant kalėjimo dėl nusizengimo per raštus prasudytos ponesorius Šarbara tapė į saimą širtas. Waldziai nēšas neliko, kaip kaltninką paleisti, idant jis galētu sawo pareigą diputertu atlifiti.

Bulgarija. Kunigaištis Aleksandras treczią kalėdu šwentę sawo įtraukimą su 12000 wyru sawo drąsiojo waifso į Sofiją laifē. Wakare tapė karuiwei ant mēsto kaštu pamylėti.

Aprifa. Pietinėje Aprifose karas tarp Buru ir ten gimusiuju prasidēšes. Burai, iš wiso 300, Kaperus pamuše. Jš ko kowa prasidėjusi, dar nežinoma per tikrą.

Amērika. Waisus judas tapė ant wieno murino Alabamoje išpildytas. Szifai buvo wieną mergaitę gwoltyšes ir po tam nužudēs. Kofiu 200 žmonių mergžubi susigriebe ant žudymo wietos nusiwedē, kur jis prie medžio priristas tapė septe septas. Malkos kruwa tapė uždegta ir po tam išwartalota. Galiausei jo kūną į pelenus pawertę prižiuretojai išsišklaidē.

Iš Wokietijos.

Berlynas. Karaliskas padawadyjimas prusiškaj žemės saimą 14. š. m. suwadina.

Kolmar'as. Czion per wieną wynininkstės parodymo turgų atsitiko, kad žemės ministriui v. Hoffman'ui ant cecoriaus sweikatos užgērus, nekursai wynininkas ir daržininkas neatšifelēs. Abudu už tai gawo ištraukimo paliepiną iš cecorystės žemiu (Reichslande). Antrafis kreipeši su malbos gromata iki cecoriaus ir gawo pawelhyjimą czion pasilifiti. Pirmasis tur be malonės traukti.

Bremerhafen'as. Prieš naujus metus 600 medwilniu balu ūste (prieplaufoje) užsidēgē. Didžiam wėjui bepucziant radosi ir priegada, kad ne ir didžiosios petrolijos stunēs užsidēgtu. Jfi widurnakczio pawojus wienol tapė pašalintas.

Pozuanius. Septyniu metu sena sirata tampa išwaryta dėl to, kad jos kēwas anapus rubeziaus gimēs! Tai yra (taipo rašo wokisklas laikraštis Germania wadinamas) šwēžiausia žinē, išrodanti dūšningystę bei meilę prieš žmones. Jdant dalykai, kuriūs wēryti žmonēs nenor, pastotu wērytinais, teesie dūdami žodžei kunjgo Jwaškiewycziaus iš Kempēs mēstelio 13. dieną lapkriczio (nowemberio) 1885 k. r.: „Prie ant galo įsiwardyjusio kunjgo šendien Tomafekēnē, našle mēsczionies Adalberto mirusio pirm pusēs metu, atwylusi drauge su sawo motyna Janifēne, priedienininko našle, selanczius žodžius parafybdino: Prie mangs yra užauginama mano (nabastininko) wyro bei jo pirmosios paczios mergelē. Mergaitē wardu Marijonē einanti į aštantus metus. Pasfutinioje nedēsejē atēidamo kas dieną du kartu daboflei (pulicijos sargai), noredami ją drauge imti, idant Lenkūna gabentū. Per pasfutinės subatos dieną mergaitē išsigandusi dėl to, kad daboflius ją iškaloje (šuilėje) sugrēbti norēs, ir ant lauko pabėgusi czelą pusdienį patworyje miegojo. Jš išggsczio bei kalczio apširgusi ji lowoje gulinti. Tai jau urēdi-

ninkas atēšes ją drauge imti naudyšes. Mergaitē iš baimēs drebēdama meldufi sawos motynos: Mama, neleif mang šalim, neefiu į Lenkus, noriu pas tawę pasilifiti! — Wakaryškczioje dienoje žmona pawietiniui (lantrotui) rasiusi, jog jis jai palifitu mergelę, nēša ji pasižadanti ją pašelpiti ir maitinti. Bet daboflius tik wēl atširadēs. — Primenu, motyną ne iš Lenku, bet iš šios pusēs ēšanczią. — Jwaškiewyczius kunjgas. — Tą atliudyja Marijonē Tomafekēnē, Agnēšē Janifēnē ir Jofubas Lorenczaitis."

Marientwerder'is. Yra mišlyjama, tik tada medžiofles nusizengimo kaltu pasidarai, kad su paraku ir šwinu paušeczius perselkēš. Ale sudžios kitaip dumoja. Taip ējo wienam ufininkui ne toli Marientwerder'io, kursai parwažiūdamas nū lauko su awižu wēžimu ir neįstengdamas toliaus wažiuti turējo namon paciti arkliai atšiwesti. Sugrįžēs pamato, kad jo drauge buwushyfis šū wieną obšrį wargina. Su šake priešēs pribengia šitą gywūlį ir jį pasšawina. Jlgai netrukus gauna termyną nū korowonēs kamaros dėl nusizengimo prieš medžiofles žolaną. Jis tampa ant 30 markių pinigų korawonēs prasudytas. Sztošanwalts buvo 5 mēnesius kalėjimo prishyres!!!

Iš Lietuwos.

Tilže. Sawo pacziu dalykūse. Norint ir labai ēšame apšiemę pašaliniam užpūlitams dūti pakajų, tai tik šį kartą negalime atšilaifyti neatšiliepe. Ale rods ir wos wertētu nepadorystēs žodžiams atliepiną dūti. Jškada, kad tos partijos organas, su kuria rašėjas šiu eiliu rasi geriausei futiktu, taip nusizemina, noredamas jį įskenti, kad prie newēžlybystės žodžiu griebiasi. Jo didžiausias welyjimas butu, kad gadynē gywu žmonių šepimo dar nebutu pro šalį, idant wisus jam nepatinkanczius galētu taip žudyti. Jei mes Žemaičiai ēšame ir iš Žemaičių „paršilowē“, ko dėl tai mums wale czion gywenti? Kitiems newēžlybiems priežodžiams, kofie ten paprašti yra, nedūsime atšalo. Tikriejie Lietuwiniškai išpažinę teisybę patys sudys. Tyla geresnē byla.

— 3. jan. tapė 25-metinē waldžios šwentē musu cecoriaus Wiliaus czionai labai iškilmingai praleista. Wisose bažnycziose tapė dėkawonēs malbos už cecorių atliftos. Wisi butai prie

jan ir iš kofelnyczios graudēšes, kad wisi ju šaugotusi. Kunjgas ēšas gana geras žmogus, tiktai kada ne kada jis išguldgas dywinai Diemo žodį, rukšs tabaką ir kortomis graijyšes, iš ko daugumas parapijonu pasipifitina.

Jonas Kalwaitis ir per pietus nēko newalgē. Tiktai į pawakarę jis užwarē tai, ką buvo palifēs. Urte ant to wiso pakratē galwą ir dumojo, kad tai nēšą kalczia nedeldienēje sawo czēsu pilnai pawalgyti. Jo motyna taip jį papratinusi, atšafē jis; o ji buwusi labai išmintinga ir Diemo baiminga žmona ir rasiusi, kad, norint buti sweczium prie Diemo, reikia atšilaifyti nū kunifko walghimo. Bet iki šaulei nusileidžiant jis nelaukišas. Nēs dienos ēšanczius trumpos ir ilgos, o Diemas juf nēšais negalēs reikalauti didēnio atšilaifymo wasaros laife ne kaip žiemą, taip jis mišlyšas. Jz tai jis išguldinējo labai rustai, kaip kad tai butu labai swarbus dalykas.

Prabėgus wienai nedēlei jis tarē į Urte, wakare atšifedusią šale jo ant trepu pas kletį ir dirbanczią pirštinę iš žaliu ir raudonu wilnoniu giju. „Aš tawę jau gana ilgai warginu ir nenoredžiau laukti, kol tu man aštreis žodžeis dūsi įprastii, kad aš galiu keliuoti saw. Bet man czia labai patinka ir kad tai ant mano noro pareitu,

aš iš czion neišecziau taip greitai, o rasi ir nēkūmet. Taigi štai ką aš taw pašalyfiu. Dūt man ir toliau gyweningą, patalynę ir walghimą, o už tai pasirtē nedēlinį mofestį, kurį aš taw wis laikais mofesiu. Juf wietos tu turi ir tawo krūpai yra gana dideli, kad ir aš iš ju galēcziu pawalgyti."

Prieg tam jis į ją žiurējo prašydamas, ir Urte, kuri nerinį buvo pasidėjusi, wēl greitai paēmē ir wirbalais ēmē megzti.

„Ar tu nori prie namu drauge darbą dirbti?" ji paklaufē.

„Ne kaip bernas", atšafē jis, „bet jeigu taip reiktu, kad aš kur galēcziu pagelbēti ir jeigu darbas man nebutu per sunkus, tada tai dūtum už tai tiek pat, kiek kitiems kad dūdi, arba pagal sawo matymą ir nēšą. Aš noriu turėti sawo walną czēšą."

„Bet aš nematau, kad tu jį wartotum kam norint", tarē Urte šypšodama.

„Aš apie daug daigtu mišlyju," atšiliepē jis, mažumą galwą pakeldamas, „o prieg tam aš neturiu buti gaifinamas. Kad aš bucziau gimēs Wokietis, aš bucziau rasi per mokslus ēšēs. Bet aš norėjau pasilifiti Lietuwininku. Lietuwininkai yra papratē prie to, kad Wokietzei už jūs mi-

šlytu; už tai jie kas kartą daugiaus pasiliekta. Juf yra gerai, kad syhį ir iš ju tarpo wienas pamislinēja ir jūs pamofina. Mes neturime daug knigu kaip Wokietzei, bet bybeles turime ir mes Lietuwininkai, o iš ju daug yra galima išmotti. Kunjgai jas daug kur netikrai išgulbinēja, ir daugumą, kas jose yra, mums nepasalo. Kas gal pats štaityti, tas tegul pats ir mišlyja, o kas pats mišlyja, tas tur ir pašalyti kitiems, ką jam dūda išwepimas. Tofiu yra berods nedaug; bet atširas ir tokie."

Magdē stowėjo atšilofusi į stulpą priestogēs ir klausēti jo pusiau iššiziojusi. Gijos, kurias ji turējo wynioti, nuswirusias kabėjo nū jos rankos o kamūlys gulėjo ant žemės. Jo šwelnus žodžei ir uždegtas jo weidas matomai ją pririso. Jau ir prabėgusioje dienoje ji šekiojo jam paslui, wis slapta ir užkrumeis. Jis nebuwo toks kaip kiti. Jis su ja nesijūkawo, jos nearzdino, jis ne labai į ją ir žiurējo; bet kad jis ją pašnekindawo, tai jai rodēsi, kad ji tur ištija atšifototi ir akis suštabdyti, kad nebemirkeziotu. Ką jis jai šafē, ji tarytum neatminē, kad butu girdejusii nū ko kito, taip tai wis buvo praftai o aifšei.

(Dar ne wiskas.)

ulycziu buvo apšviesti (iluminuoti), įpaczei rotužė savo žibėjimu išsiskle.

— Nekurjai ufininkas Leipacher'is su savo sumumi iš Tilžės parvažiūdamaš ties Bendiklaukeis su truktū susidaužė. Priepūlis buvo baisus. Abudu tapė iš vežimo išsvietu; Leipacher'is pasifiko negyvas ant žemės, o jo sumus baišiq rong į galvą gawo.

Ragainė. 1880 m. buvo Ragainėje 3580 gyventoju. Pagal pastutinį skaitymą jau 3740 gyventoju buvę.

Šrutys. 29. dēc. mokifskoji senowystės draugystė savo susijimą atliko. Kunigas Roggė iš Darkiemio laike pranešimą apie „Prūsų Lietuwinišką 16. ir 17. šimtmečio.“ Buvo du kunigu, kuriūdu tardymus apie Lietuvą, jos budus ir papročius buvo dariusių: Prėtorius iš Nėbudžiū ir Lepner'is iš Budwiecziu. Pastutinis ne labai šaunei ir teisingai apie Lietuwiniškus rašė, o to dėl rasi ir antrojo išleidimo jo knygutės taip menkai tetapė praplatinta. Lepner'is tik pawiršiumi o to dėl ir nepadorei Lietuwiniškus aprašė, o Prėtorius giliaus į žmoniū dušiq žwelges daug dailešni abrozq Lietuwinišku sustatė.

Darkiemis. Pati nekurio uredininko pirko telycziq ant metturgio. Pinšmai namon dailuį gywūlešį parwedus, kaimynai apdywyja. Galiausei wienas ištaria: „Ak toks gražus jautukas!“ — Akys, akys, kur jus buwote?

Karaliauczius. Wienas wišq šwētą kryžkryžėis perkeliawes matruzas per kalėdas sawo tēvus aplankydamaš labai Mejišką Amerikoje išgyrė. Ten kožnas mažumq pinigu ir drašos turedamas galis trumpiausiam laike bagocziūmi pastoti, auškq kasdamaš. Tai wienas ufininko sunus išiemnyges ir 800 doleriu susikrapštes į Ameriką iškeliawo. Pateliui su wienu wyru į pažinti parėjo, kurjai taip pat sakėsi ešas aukštasys. New Yorkė musu ufininko sunaus draugas wienof ši

taip dailei apšlawė, kad šiiai namon turėjo rašyti, idant pinigū atsiustu parkeliawti.

Kaunas. Jau ilgešni laikq tapė bandyta Niamunq dibejnei šiporystei prieinamu padaryti. Ale iki šiol tai per labai nesisekė. Nū Kauno per Smalininkus iki mariū rods yra dawadnus walcziu ejinas; ale augštyn ant Gartyno (Gradno) dar wis sunku kq pradėti. O tik yra ir šita dalis didelio swarbumo afrutininkystei. Szia dalini Niamuno pareina tofios daugybės medžiū iš Lietuvos giriū, tofios daugybės jawu nū Lietuvos dirwu. Dabar jau pradėta Niamunq ir augšt Kauno apwažiūti. Ponas Siemaska budawojo „Byrutq“, kuri tarp Kauno ir Gartyno bėginėja. Pernai metq maudymo laike pradėjo tarp Gartyno ir Druskininku eiti „Marie Antoinette“, kuri wisai iš plieno budawota, 125 pėdu ilga, 27 plati, o tik 18 1/2 colio wandens tereikalauja. Garlaimis yra elektrifika šwieša apšwiecziamas, stiprybėje 18000 žwakiū, gal to dėl ir naktimis wažiūti. Jo budawonė kaštawo 30000 rubliū.

Musu knigos.

Žmones atsitikimu nepažįstantieje wis yra waitai.

Taigi iš waitifskoji stono išsikabiti noredami, tvertimesi prie atsitikimu swete lyg daug tofios tai skryties. Atsitikimu žinojimas parwestu kožnq ant tikrojo išpažinimo, kad mokšinczei nekautu ant musu: tai greku kudilei.

Tofiu atsitikimu surašymo mažai lietuwifskoje kalboje tesiranda (išmetus aprašymus atsitikimu su lietuwifskaitotynifskomis skaitytinėmis, katros Prūsų pufes Lietuwiniškams nėra pripaštos). Dabar apeiname knigq, wardu „Žiemos walawo adynele“, parašyta Janku Mertyno, broliams Lietuwiniškams ant naudos ir pamokšlo, katroje randame platq aprašymq wisofiu atsitikimu iš swetimu žemes tampu, kaip antai iš Australijos salynu, atsitikimus iš kasdieniško gyvenimo widurines skryties žmoniū musu krašto, giesmininkifstus (poetifstus) aprašymus iš senoves Lietuvos taru su Lentais ir Wokietczėis, aprašymus iš gaspadorystės ir jos pagerinimo, ši tq apie draugystės, kurios kožnam mistwianciam skaitytojui dibelė naudq galetu atnešti.

Weltytina butu, kad kožname namelyje, kur Lietuwiniškas gywena, „Žiemos walawo adynele“ staitoma butu, kurioje ras kietwienas tikras Lietuwiniškas sawo širkei penq ir neprivalys gūstiesi: „Man nūbodo, per wisq amžiq nežinojime gywenti.“ Dudutis.

Gromatnyczia.

D-rui Buiwydūi. Apie „Byrutės“ arcziaufskaj susiejimą žiurel apsalymq.

Turgaus prefios.

Tilžėje, 2. Januwariju 1886.

	mf. pf.	mf. pf.
Kwieczei už 42 1/2 kilogr.	5 50	6 60
Rugei už 40 kilogr.	4 50	5 10
Wiežei už 35 kilogr.	3 50	4 70
Awijos už 25 kilogr.	2 50	2 90
Žirnei, rainieje, už 45 kilogr.	5 60	6 75
Žirnei, baltieje, už 45 kilogr.	5 —	6 50
Semenei už 35 kilogr.	—	—
Tymotai už 50 kilogr.	18 —	—
Koputės už 45 kilogr.	1 40	—
Swiestas už 1 kilogr.	2 —	—
Kiaucei už kapq	2 50	—
Pywas už 100 lyteriu (bayr.)	24 —	—
Drangwynas { už 100 lyteriu	28 —	—
{ už 1 lyterį	— 30	—
Kiaulena už kilogr.	1 —	1 20
Jautiena „ „	— 80	1 —
Werbšiena „ „	— 80	—
Awincziana už kilogr.	— 80	—
Grusfiene, papr., už kilogr.	— 34	—
Awiz. krūpai už kilogr.	— 44	—
Szienas už centnerį	2 —	2 —
Sziaudai už kapq à 600 kilogr.	18 —	24 30

100 rubliū

31./12. 1885 **200,50**, 2./1. 1886 **200,30**, 4./1. **200,15**, 5./1. **200,20**, 6./1. **200,10**.

Garbingieje skaitytojai „Niamuno Sargu“ tenepadywyja, kad šios nedėles numeris be abrozjo išėjo. Mes nesulaukėme laiku abrozjo, o to dėl ir neagalėjome ii „Niamuno Sargu“ pataipinti.

Malq iš Dbenursto girės

- pardūs daugiausei sulautiems:
1) **Atmenifskūje**, Janh'o gaspadoje: utarninke, 12. jan. š. m., 9. pebr. š. m., 23. „ š. m., 16. merq š. m.;
2) **Kaufenūje**, Sžanah'o swetlyczioje: fereboje 3 pebr. š. m.
3) **Skirwlyczioje**, Zimmel'io gaspadoje: utarninke 2. pebr. š. m., 9. merq š. m.
4) **Kartfėje**: a. Richter'io gaspadoje: panedelyje 11. jan. š. m. petnyczioje 12. merq š. m. b. Brehm'o gaspadoje: petnyczioje 19. pebr. š. m.
Termynai wisados ant 11. žegoriaus pradėdami.

Apsakymai.

Lietuwifška draugystė Byrute

atliks nedėdienėje 17. d. januwarijaus m. 3. adnyoje po pietu Naujojoje, weliaus pasafytinoje swetlyczioje, sawo mėnesinį susiejimą, ant kurio kietwienas tikras Lietuwiniškas ir Lietuwiniškė nūširdžei užhwicziami.

Draugystės wyriaušybė.

Lietuwifšku kalendru, giesmiū knigu, katfismu, testamentu

wisados zoposte tur knigynyczia Schubert & Seidel'io Tilžėje, wokifskoje ul. 64.

Senas, senausias lietuwifškas ir apie Lietuvą knigas

perka Mikszas, Tilžėje, pylimo ulyczioje (Dammstr.) 2.

Peczvietės oplates, kanczuko, metalo ir skalbinu peczvietes (paskutines su tikrai neiszmazgjamu dažu), kaip ir visas vienintelystes szitos zakos pagatavyja greitai, gerai ir už pigias prekiass peezviecziu dirbtuwe **Teodoro Kaiser'io, Berlin S.-O., Wienerstr. 60.** Pavyzdžiū l. dyk. ir fr. Vienos pavyzdžiū knigos ir szio l. iszleistuwėje randamos, czia pat ir apsisteliawimai be jokio prekios pakėlimo primami. Isz visu garbinancziū pripažinimu ir liudyjimu apie kokybę mano pataisū czion tik wienas: Ponas pasiuntinystės užžiurėtojas kunigas Lenz'as, Berlyne S.-O. man raszo: „Su prisiustaje peczvietė esu po visam pakajingas ir imsiu progą jus toliaus privelyti.“

Milus bei bukškingius double bei faizermanteliū ceifius, prancuzifškas šepetas (long chāles) bei wijoferiopus kitas šepetas, aršliū dekfius, kaip ir **bumbulus bei wilnas** pažįstamai geriausūse styriūse prifsiulo didžiausiam iššyryme pigiaus kaip wifš fiti kupezi. **C. Staschull,** Tilžėje, wokifskoje ul. num. 14, antrame krome nū kampo.

„Niamuno Sargas“ išeina Tilžėje kas ketwergq. Iššyryšymus ant šio laikraščio už **50 pf.** ant metu bertainio, už 65 pf. į namus parnešant, Tilžėje **Mikša spanstuwė**, ant pylimo 2. bute, o šitu wifš cecorifskieje pušai priima. „Niamuno Sargas“ yra tožnam žinomū užtarcziū lietuwifskosios kalbos ir giminyštes; jis ir toliaus šiam mėniū šūžys, Lietuwiniškus ant tikrojo šelio kreipdamaš, idant jie sawo kalbq ir sawo giminyšę išlaitydami, ir tikrais Lietuwiniškais ir wėrnais sawo karalšaus padonais pasiflitu. Jis, išeidamas kožname styriūje su abrozjais, pargabes ir toliaus pamotšfnius surašus iš wifš moflo dalū; žines iš wifš sweto kraštu, iš Wokietijos, iš mielosios Lietuvos; papafafojimus rufo ir štušamaus iturio; turgaus prekiass iš Tilžės, Klaipėdos ir t. t.; berlyniškį rubliūsu turšq; gromatnycziq ir t. t. **Apsakymai,** už šifitine eilutė po 10 pf. parofitjami, wifšoje kietwioje didžiausiqj praplatinimą randa. Perstatymas į lietuwifškq kalbq, suprantama, neso nekafstija.

Wehmeyer'io pasekėjas, popėrians kupczystė ir knigu spanstuwė prifsiulo lietuwifšku giesmiū ir malsdu knigu, pyhweliū ir fitu žuilės knigu, poperiu ir rašomu daigtu **pripažintai pigei.** Seniausias tošai kromas Tilžės, nū 1816 m. pastowis.

Prašymas. Wienas gywentojus rusifskos Lietuvos, Suwalku redybos, Wilsawifskio pawieczio, Pajeriu walczians, K. Bukawietis iš Ohhrutu, padūda žinę, kad jis užfiindamas mekaniškais ištyrinejimais isbrado du iki šiol nežinotu prietaisū, juditi wifšofas dirbtuwes, gaspadorifstas ir pabrifšifstas. 1) Pawertimas ant mekaniško darbo telancziū wandeniū, kad ir didžiausiu, su maza kašta; nes tas prietaifšas pasigatawija iš pigios medegos, lengwai padaromas ir užlaifstomas; o labiauše, kad ir nereikalauja užtwentimo upes, til upė tekebama sawofifšū budu per jį padūda wisq sawo tekejimo šlyq ir darbq. Tas prietaifšas gal juditi wifšof darbq, stowinti ant wietos, kad ir didžiausiq, žiurint ant didumo upes ir smarkumo jos tekejimo. — Padarymas tofio juditojans wandeniū be dirbtuwos (mašynos), atkietancziū darbq, kaštūs uš 200 iki 400, 600 mf. ir taip toliaus pagal norq budawojancziū ir reikalq jo šylos. Kaštūdamas 200 mf. turės widutinifškq šlyq, lygiq šyła 4 aršliū. 2) Prietaifšas sudėtas iš dwiejū geležiniū cylinderiū, sujungtu tarp sawes mažesnis šanareis, gal paweršti ant mekaniško darbo šlyq sudeliū išbūdancziū gazus prie išbegimo, tai yra: parafu, dynamito ir fitu žinomū kėmišoje sudeliū. Tas prietaifšas yra wisai panašus į prietaifškq dirbantį darbus ugnia ir wandeniū. Tofs prietaifšas galės prifšiti ten, kur netinta ugninis del didelio swarbumo. Szitas prietaifšas yra labai lengwas, nes nereikalauja imti su sawimi malsū nei wandens ir budamas mazo stūmo gal dūti gedziamaš šlyq, kad ir didžiausiq*). Išraštojas geidžia, kad jo tie išradimai weliausei iššyplatitu, nes jie galės atnešti naudq del sweto, užwadūdami kas dieniū brangstantį tureniūq. Moliawoniu (rifsiūnu) czion nepadūdame, nes išraštojas dar nepašpejo iššimti patento ant tu išradimū**).

*) Tas prietaifšas del sawo lengwumo susigadtytu orkuliniškams, kurie waldomq baluno taitofsi. **Red.**
**) Mes weltyjame, kad skaitytojai apie tą dalyškq pasirūpintu ar susinešdami su ponu B., arba ir kitis, kurie su mekaniška užšūdėda, ant susinešimo paafindami. Kožnam smagu patėmyti, kaip mekanišk ne wien swetimgencziū waldo, bet ir Lietuwei.